

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

ВАСИЛЬКІВ МАР'ЯНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 339.9

**ПОСЛУГИ КОНСАЛТИНГУ В СИСТЕМІ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні
відносини

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародного економічного аналізу і фінансів Львівського національного університету імені Івана Франка.

- Науковий керівник:** кандидат економічних наук, доцент
Гурняк Ігор Любомирович
Львівський національний університет імені Івана Франка,
доцент кафедри міжнародного економічного аналізу і фінансів
- Офіційні опоненти:** доктор економічних наук, професор,
Флейчук Марія Ігорівна,
Львівська комерційна академія,
професор кафедри міжнародних економічних відносин
кандидат економічних наук, доцент
- Лизун Марія Володимирівна,**
Тернопільський національний економічний університет,
доцент кафедри міжнародної економіки

Захист відбудеться 27 травня 2016 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.21 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79005, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 19, А-205.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий 26 квітня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
к.е.н., доцент

Ю.Б. Федунь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Про роль і місце національної економіки в сучасній світогосподарській системі значною мірою свідчать обсяги міжнародної економічної діяльності, їх динаміка та структурні характеристики. В умовах глобалізації світової економіки, зростання конкуренції завдання нарощування масштабів та підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності ускладнюються та посилюється важливість інформації та знань, зокрема управлінських, як фактора виробництва. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності все більше потребують належного консалтингового забезпечення задля більш ефективного здійснення їх зовнішньоекономічної діяльності, зниження трансакційних витрат, раціоналізації бізнес-процесів та більш стабільного і прогнозованого розвитку.

Важливе значення консалтингових послуг реалізується також не лише на мікро-, але й на вищих рівнях управління. Для держави це розвиток міжнародних економічних відносин, модернізація галузей економіки у відповідності до факторних конкурентних переваг на світових ринках, забезпечення валютних надходжень та стабільності національної грошової одиниці, використання інноваційно-технологічних переваг. Все більше посилюється системоформуюча роль консалтингових послуг у зовнішньоекономічній діяльності держави. Натомість недостатньо обґрунтовані підходи до формування системи зовнішньоекономічної діяльності, вибору тактичних механізмів і засобів удосконалення консалтингового забезпечення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України посилюють загрози національній безпеці та обмежують можливості реалізації економічних інтересів, призводять до консервування невисоких обсягів та нерациональної структури експорту при надмірній імпортозалежності.

Проблеми управління зовнішньоекономічною діяльністю достатньо глибоко висвітлені у працях вітчизняних і зарубіжних науковців: О. Білоруса, В. Борщевського, В. Будкіна, І. Бурковського, Р. Вернена, В. Геєця, І. Грабинського, Б. Гудя, Ю. Макогона, М. Мальського, А. Мокія, В. Новицького, С. Писаренко, Ю. Полякової, А. Поручника, Ю. Присяжнюка, Д. Рікардо, А. Сміта, В. Сухарського, Л. Українець, А. Філіпенка, Е. Хекшера та ін. Процеси формування і розвитку сектора консалтингових послуг, у тому числі в зовнішньоекономічній діяльності, аналізуються у працях В. Альошнікова, Е. Бейч, Д. Бела, В. Верба, Л. Грейнера, Л. Грофф, І. Гурняка, В. Іноземцева, А. Кононюка, У. Мартіна, О. Марченко, Р. Метцгера, Дж. Несбіта, Ф. Стіле, А. Тоффлера, О. Трофімової, М. Фербера та ін. Проте особливості сучасного етапу розвитку міжнародних економічних відносин та світогосподарської системи, об'єктивна потреба зміцнення позиції України у міжнародному поділі праці потребують удосконалення теоретико-прикладного базису консалтингового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності на всіх рівнях системної ієрархії управління, що й зумовило вибір теми дисертаційної роботи.

Попри вагомий доробок перелічених учених існує об'єктивна необхідність удосконалення теоретичних основ консалтингу в сфері зовнішньоекономічної

діяльності на сучасному етапі розвитку економіки, обґрунтування стратегічних пріоритетів, тактичних механізмів і засобів розвитку консалтингових послуг, реформування інституційного середовища консалтингового забезпечення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота пов'язана з темами наукових досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, а саме: в межах науково-дослідної теми «Дослідження проблеми вибору та формування оптимальної траєкторії економічного розвитку держав» (номер державної реєстрації 0113U000869) автором обґрунтовано рекомендації з удосконалення організаційно-економічного механізму сприяння розвитку консалтингового забезпечення суб'єктів системи зовнішньоекономічної діяльності.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є наукове обґрунтування теоретико-методичних засад і прикладних інструментів використання консалтингових послуг у системі зовнішньоекономічної діяльності України.

З урахуванням визначеної мети в роботі поставлено і вирішено такі завдання:

- з'ясувати сутнісно-типологічні характеристики системи зовнішньоекономічної діяльності та консалтингових послуг для її суб'єктів;
- виявити особливості та об'єкти, узагальнити теоретичні аспекти консалтингових послуг у зовнішньоекономічній діяльності;
- з'ясувати передумови, обсяги та ефективність консалтингових послуг для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України;
- виявити чинники та фактори конкурентоспроможності консалтингових послуг у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- оцінити інституційне забезпечення розвитку послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності;
- обґрунтувати стратегічні пріоритети розвитку консалтингових послуг у системі зовнішньоекономічної діяльності;
- визначити напрями вдосконалення інституційного середовища розвитку послуг консалтингу в зовнішньоекономічній діяльності;
- удосконалити тактичні механізми та засоби розвитку послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності.

Об'єктом дослідження є процес управління консалтинговими послугами в системі зовнішньоекономічної діяльності.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади, механізми, інституційні та організаційні умови, засоби і чинники розвитку послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності України.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження слугують положення сучасної економічної теорії, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених із проблем глобалізації, зовнішньоекономічної діяльності, міжнародної економічної інтеграції, міжнародної конкурентоспроможності, управлінського консультування.

У процесі дослідження використано діалектичний метод наукового пізнання, а також загальнонаукові методи пізнання, а саме: методи аналізу і синтезу (для

дослідження зовнішньоекономічної діяльності як об'єкта консалтингу, сутності та закономірностей розвитку консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності); методи порівняння й узагальнення даних (для обґрунтування особливостей об'єктів процесу консалтингу в зовнішньоекономічній діяльності); методи статистичного аналізу, експертних оцінок (для оцінювання передумов, обсягів, конкурентоспроможності та ефективності консалтингового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності). У процесі дослідження при обґрунтуванні стратегічних пріоритетів і тактичних інституційних, організаційних і економічних механізмів посилення консалтингового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності використано методи групувань, логічного аналізу, структуризації цілей, моделювання управлінських процесів.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти з проблем міжнародних економічних відносин, світового господарства, зовнішньоекономічної діяльності, управлінського консультування, нормативні акти Міністерства закордонних справ України, статистичні відомості Державної служби статистики України, офіційні публікації Європейської федерації асоціацій консультантів з економіки та управління, Української асоціації менеджмент-консультантів, інших вітчизняних і міжнародних організацій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних основ і розробці науково-практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління послугами консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності України. Зокрема, у дисертації:

вперше:

- обґрунтовано інтегруючу роль консалтингових послуг у формуванні та реалізації інноваційного потенціалу системи зовнішньоекономічної діяльності держави через отримання синергічного ефекту шляхом створення, впровадження, комерціалізації економічних, технологічних, продуктових та інших новацій суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та організаційно-управлінських новацій суб'єктів управління зовнішньоекономічною діяльністю; визначено сукупність завдань і принципів, орієнтованих на узгодження та зближення інтересів суб'єктів системи зовнішньоекономічної діяльності в цілях реалізації її інноваційного потенціалу;

удосконалено:

- підходи до типологізації консалтингових послуг у системі зовнішньоекономічної діяльності, які доповнено переліком видів послуг за суб'єктами та за технологічними етапами зовнішньоекономічної діяльності, а також обґрунтовано доцільність і розроблено концептуальну економіко-математичну модель типологізації об'єктів консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності, що, на відміну від усталених підходів, дозволяє ідентифікувати нові послуги та нові можливості для консалтингового забезпечення ЗЕД;

- методика оцінювання реалізації потенціалу консалтингу в сфері зовнішньоекономічної діяльності, зокрема обґрунтовано підхід, що передбачає поєднання результатів зовнішнього (аналіз інституційного середовища, кон'юнктури, тенденцій та чинників функціонування і розвитку ринку консалтингу

в системі зовнішньоекономічної діяльності) та внутрішнього (експертне опитування щодо попиту, обсягів, структури, проблем і перешкод надання послуг консалтингу з питань зовнішньоекономічної діяльності) оцінювання;

- стратегічні підходи до посилення консалтингового забезпечення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом обґрунтування мети, стратегічних пріоритетів і цільових орієнтирів, засобів забезпечення і контролю ефективності реалізації політики посилення консалтингового забезпечення в системі зовнішньоекономічної діяльності;

набули подальшого розвитку:

- сутнісні характеристики консалтингового забезпечення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, визначені його місце і роль у системі суб'єктів здійснення і регулювання зовнішньоекономічної діяльності, з'ясовано сукупність принципів консалтингу в цій системі та розкрито його нові функції: трансформаційну, збурюючу, протидії квазіконсалтингу, формування нових інститутів та інституцій;

- інституційний базис функціонування послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності, що, на відміну від чинних підходів, спрямований на реалізацію синергічних переваг кооперативних відносин суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та ефективного функціонування таких підсистем, як розвиток підприємств консалтингу та зовнішньоекономічної сфери; координування їх діяльності; сприяння в комунікаціях та інтеграції у міжнародну економіку; забезпечення моніторингу розвитку системи зовнішньоекономічної діяльності;

- організаційно-економічні засоби розвитку послуг консалтингу в сфері зовнішньоекономічної діяльності завдяки обґрунтуванню системи пріоритетів і засобів їх досягнення за напрямками: розвиток підприємств консалтингу; розширення доступу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до консалтингових послуг; посилення консалтингового забезпечення державної політики у сфері міжнародних економічних відносин; удосконалення організації діяльності вітчизняних фірм на міжнародному ринку консалтингових послуг; розвиток інституційного базису та інфраструктури консалтингу; узгодження інтересів держави, суб'єктів зовнішньоекономічних операцій та інституцій сфери консалтингу.

Практичне значення одержаних результатів. Прикладні аспекти, спрямовані на збільшення обсягів діяльності, зокрема в зовнішньоекономічній сфері, та підвищення її економічної ефективності, використані ТзОВ «Агродерев» (довідка № 1 від 01.09.2015 р.). Обґрунтовані автором організаційно-економічні заходи удосконалення інституційного середовища надання консалтингових послуг у сфері зовнішньоекономічної діяльності регіону використані у діяльності Департаменту економічного розвитку торгівлі та промисловості Львівської обласної державної адміністрації (довідка № 1-31-385 від 15.02.2016 р.).

Результати дослідження використовуються в навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка при викладанні дисциплін «Мікроекономіка», «Основи аудиту», «Економіка підприємства (довідка № 4233-Н від 21.09.2015).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, викладені в дисертації,

отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використані лише ті ідеї і положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації та результати досліджень доповідались автором на таких конференціях та науково-практичних семінарах:

1. Міжнародній науковій студентсько-аспірантській конференції «Економіка України в умовах посилення глобалізаційних процесів: виклики і перспективи» (15-16 травня 2009 р., м. Львів). Тема доповіді: «Проблема дефініції поняття “консалтинг”».

2. Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу» (13-14 жовтня 2011 р., м. Луцьк). Тема доповіді: «Пріоритети формування інституціонального базису консалтингового забезпечення системи зовнішньоекономічної діяльності України».

3. II Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми формування та реалізації конкурентної політики» (15-16 травня 2011 р., м. Львів). Тема доповіді: «Роль консалтингового забезпечення у зміцненні конкурентоспроможності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності».

4. «Сучасні наукові дослідження у сфері економічної безпеки» (26 травня 2011 р., м. Львів). Тема доповіді: «Шляхи розвитку консалтингових послуг в системі зовнішньоекономічної безпеки України».

5. «Пріоритети підвищення ефективності транскордонного співробітництва та зміцнення конкурентоспроможності підприємництва західних регіонів України» (20 грудня 2010 р., м. Львів). Тема доповіді: «Принципи консалтингу в системі заходів активізації зовнішньоекономічної підприємницької діяльності».

6. «Механізми та інструменти використання переваг інтеррегіонального та транскордонного співробітництва у підвищенні конкурентоспроможності західних регіонів України» (9 червня 2011 р., м. Львів). Тема доповіді: «Пріоритети розвитку консалтингових послуг в зовнішньоекономічній діяльності України».

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 9 наукових статей, з яких 9 – у фахових наукових виданнях загальним обсягом 3,23 д. а., з них особистий внесок дисертанта становить 3,04 д. а.

Структура та обсяг роботи. Дисертація загальним обсягом 245 сторінок, у тому числі 186 сторінок основного тексту, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і 9 додатків обсягом 36 сторінок. Робота ілюстрована 24 рисунками і містить 11 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретико-методичні засади розвитку послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності» розкрито методологічні основи становлення та розвитку консалтингових послуг у системі зовнішньоекономічної діяльності, узагальнено типологізацію сутнісних характеристик, особливостей та об'єктів консалтингу в зовнішньоекономічній діяльності, виявлено чинники та фактори конкурентоспроможності консалтингових послуг у системі зовнішньоекономічної діяльності.

Узагальнення теоретичних основ зовнішньоекономічної діяльності дають підстави стверджувати, що консалтингові послуги у сфері зовнішньоекономічної діяльності слід розглядати у двох аспектах: 1) як послугу, що надається в межах зовнішньоекономічних операцій; 2) як важливий інструмент підвищення ефективності управління в системі зовнішньоекономічної діяльності, що реалізується шляхом мінімізації трансакційних витрат та покращення бізнес-процесів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також створення і впровадження організаційно-управлінських інновацій у структурі суб'єктів управління розвитком зовнішньоекономічної діяльності.

Завдання послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності є масштабнішими за завдання традиційного консультування суб'єктів господарювання, які її здійснюють, оскільки, по-перше, збільшується перелік користувачів послуг консалтингу (громадяни та фізичні особи – підприємці, юридичні особи, асоціативні підприємницькі та громадські структури, територіальні громади та органи місцевого самоврядування, органи державної влади); по-друге, комплекс консультаційних послуг не обмежується лише питаннями економіки, але й включає питання інформаційного, наукового, соціологічного, культурного, ментального, інфраструктурного, трудового, інституційного та іншого характеру; по-третє, послуги консалтингу тут виконують низку нових важливих функцій: накопичення знань, трансмісійну, трансакційну та трансформаційну, маркетингову, збудовуючу, протидії квазіконсалтингу, формування нових інститутів та інституцій, етичну й екологічну (рис. 1). Ці особливості слід враховувати при формуванні методичного забезпечення управління послугами консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності.

Подвійний характер консалтингового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності (як інструмента мінімізації трансакційних витрат зовнішньоекономічних операцій та як елемента системи підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності) зумовлює необхідність визначення зовнішніх (визнання і державне сприяння; прогнозованість зміни кон'юнктури міжнародного ринку та інституційних умов міжнародної економічної діяльності; системність і повноцінність; сприяння розвитку некомерційних консалтингових експертів та аудиторів; ефективність консалтингу) і внутрішніх (цілепокладання, системності, безперервності, збалансованості, науковості, гнучкості) принципів консалтингу.

Особливостями консалтингових послуг для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності є: вищий рівень конкуренції, обмежена кількість споживачів; залежність від багатьох внутрішніх (стану розвитку та конкурентоспроможності суб'єктів підприємництва, фінансового забезпечення державних видатків, ступеня відкритості економіки, стану розвитку зовнішньоекономічної діяльності, досконалості її структури) та зовнішніх детермінант (розвитку окремих ринків і країн, регіонів, їх відкритості та лібералізації, діяльності транснаціональних корпорацій, державно-корпоративних альянських форм взаємодії на ключових глобальних ринках), географічної та ринкової концентрації клієнтів; широкий перелік показників (характеристик) ефективності (що доповнюється впливом на посилення конкурентоспроможності економіки, раціоналізації структури зовнішньоекономічної діяльності, міждержавної співпраці); непрямий характер

відносин підприємства – надавача послуг та їх отримувача (оскільки достатність консалтингового забезпечення залежить і від належного інформування мережі суб'єктів інституційної інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності); вищий рівень складності, комплексності й системності послуги (оскільки її метою часто є не тільки вдосконалення елементів та процесів у системі управління організації, яку консультують, а й способи та форми виходу на інші ринки, створення там стратегічного господарського підрозділу та лише потім – менеджменту та економіки його функціонування).

Функції консалтингових послуг	Змістове трактування функцій
Накопичення знань	Формування баз даних, управлінських та виробничих технологій, центрів їх аналізу та розвитку
Трансмісійна	Забезпечення діяльності навчальних центрів, круглих столів, ініціювання проведення виставкових заходів, поширення scum-технологій, внутріфірмових та міжсуб'єктних знань
Трансакційна	Мінімізація трансакційних витрат господарювання та ЗЕД шляхом уникнення інституційних пасток
Трансформаційна	Зниження рівня витрат суб'єктів ЗЕД шляхом впровадження у їх виробничо-господарську та фінансову діяльність інновацій
Маркетингова	Оптимізація витрат на рекламу, маркетинг та просування на зовнішній ринок продукту шляхом врахування переважаючих евристик поведінкової економіки та адаптації до них характеристик продукту
Збурююча	Поширення т.зв. «підривних» технологій задля створення нових секторів і розширення таким чином зовнішнього ринку збуту
Протидії квазіконсалтингу	Формування систем захисту суб'єктів ЗЕД від економічного шпигунства, застосування адміністративного апарату
Формування нових інституцій та інститутів ринку	Акумуляування пропозицій середовища бізнесу щодо формування і використання потенціалу ЗЕД та підготовка законів, адміністративних рішень органів влади, їх лобювання
Етична	Формування неформальних інститутів, що забезпечують розвиток середовища консалтингу та ЗЕД
Екологічна	Усунення зовнішніх екстерналій

Рис. 1. Функції послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності

На підставі узагальнення концептуальних характеристик у дисертації типологізовано шість визначальних етапів еволюції консалтингового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності та сформульовано висновок про те, що сучасна світогосподарська система вступила у фазу, для якої характерні як значні ускладнення в діяльності суб'єктів консалтингу, так і перспективи активного розвитку. Проте на шляху цього розвитку постають системні перешкоди, найбільш

істотні з яких об'єднано у групи: економічні, інституціональні, управлінські, історико-етнічні та фахово-психологічні. Посилення ролі послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності потребує належного та адекватного інституційного забезпечення, елементами якого є інститути та інституції, механізми їх реалізації, інфраструктура.

У другому розділі «Еволюція послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності України» проведено аналіз обсягів, динаміки та структури послуг підприємств консалтингу для суб'єктів сфери зовнішньоекономічної діяльності, виявлено роль, а також надано характеристику інституційного забезпечення консалтингу в контексті активізації зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Динаміка і структура діяльності вітчизняних підприємств консалтингу для суб'єктів сфери зовнішньоекономічної діяльності знаходиться у прямій залежності від обсягів зовнішньоторговельного співробітництва країни. З одного боку, падіння зовнішньоторговельної діяльності та інвестиційної активності в Україні має наслідком скорочення витрат суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на консалтинговий супровід. Але, разом з тим, ринок консалтингових послуг стає більш конкурентним внаслідок зростання вимог до практичної спрямованості й оперативності розроблених рекомендацій консалтингових фірм та намагання суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності максимально використати отримані рекомендації для посилення своїх конкурентних позицій на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Головними напрямками консалтингових послуг для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності є надання консультативно-інформаційних послуг для експортерів, імпортерів та інвесторів або підприємств, що намагаються залучити зарубіжні інвестиції, а також у межах організації навчань для керівників і персоналу підприємств (табл. 1).

При цьому для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності часто пропонується надання консалтингових послуг «під ключ» із урахуванням рівня їх досвіду і запитів. У результаті такого підходу підприємства, що не мають досвіду діяльності на зовнішньому ринку, отримують перший успішний досвід ведення зовнішньоекономічної діяльності й краще розуміння її умов та особливостей за умови мінімізації витрат. Підприємства, що вже мають досвід зовнішньоекономічної діяльності, отримують можливість зниження своїх витрат, ефективного перерозподілу ресурсів, оптимізації експортного процесу, економії часу і коштів.

При цьому для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності часто пропонується надання консалтингових послуг «під ключ» із урахуванням рівня їх досвіду і запитів. У результаті такого підходу підприємства, що не мають досвіду діяльності на зовнішньому ринку, отримують перший успішний досвід ведення зовнішньоекономічної діяльності й краще розуміння її умов та особливостей за умови мінімізації витрат. Підприємства, що вже мають досвід зовнішньоекономічної діяльності, отримують можливість зниження своїх витрат, ефективного перерозподілу ресурсів, оптимізації експортного процесу, економії часу і коштів.

Структура консалтингових послуг ТПП України для вітчизняних та зарубіжних суб'єктів ЗЕД

Консалтингові послуги для експортерів	Консалтингові послуги для імпортерів
Аудит експортної готовності підприємств	Аналітика ринку України
Загальна аналітика потенційних ринків	Аналітика законодавчих вимог
Аналітика законодавчих вимог	Маркетингові дослідження
Маркетингові дослідження зарубіжних ринків	Адаптація товару до ринку
Розробка маркетингового плану	Адаптація рекламних матеріалів
Бюджетування експорту	Пошук партнерів
Пошук партнерів	Перевірка надійності партнерів
Перевірка надійності партнерів	Укладання контрактів
Навчання персоналу підприємства навикам зовнішньої торгівлі	Сертифікація товарів
Укладання міжнародного контракту	Незалежна експертиза товарів
Митне оформлення	Митні формальності «під ключ»
Супровід розвитку бізнесу	Супровід розвитку бізнесу
Консалтингові послуги для інвесторів і підприємств, що залучають інвестиції	Напрями навчання керівників і персоналу підприємств, що займаються ЗЕД
Визначення цілей інвестування	Експортне планування
Визначення форм фінансування	Міжнародний маркетинг
Аналітика законодавчих вимог	Торговельні угоди і бар'єри
Аналіз діяльності компанії	Кодування товарів
Управлінська звітність	Зовнішньоекономічні контракти і Incoterms
Оцінювання бізнесу	Експортна документація
Підготовка інвестиційного меморандуму	Митне оформлення
Пошук потенційних інвесторів	Крос-культурні комунікації
Презентація інвестиційних проєктів інвесторам	Переговори
Супровід переговорів із інвесторами	Проведення бізнес-презентацій
Укладення договорів із інвесторами	Іноземна мова
Супровід процесу інвестування	Інтернет-технології продажу

Встановлено, що найбільшим попитом серед суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності користуються такі консалтингові послуги, як пошук партнерів в Україні та за кордоном (26,3 % від загальної чисельності опитаних), сприяння у відкритті бізнесу (20,0 %), проведення професійного навчання і тренінгів (11,6 %), видача сертифікатів походження продукції (11,6 %), надання можливості роботи у профільних комітетах (6,3 %), надання можливості відвідати міжнародні виставки за кордоном (5,3 %), промоція підприємства і його продукції (4,2 %). Зараз в Україні активно розвивається напрям надання послуг із експортного консалтингу шляхом консультаційної підтримки діючим і потенційним експортерам. Консалтинг реалізується в межах 4 етапів: 1) ідентифікація товару для експорту; 2) аналіз потенційного ринку; 3) розробка стратегії; 4) допомога в реалізації стратегії. Підхід дозволяє найбільш ефективно реалізувати експортну стратегію.

У роботі доведено, що вітчизняне інституційне забезпечення послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності України є недостатнім. Його головними недоліками залишаються: поняття консалтингу та консалтингових послуг у законодавстві залишається мало визначеним; відсутній належний контроль за якістю консалтингових послуг та їх стандартами; неврегульованими є проблеми ліцензування консалтингової діяльності; неповноцінною є робота професійно-громадських організацій менеджмент-консультантів. Відтак, напрямами подальшого вдосконалення інституційного базису функціонування

послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності України мають стати: посилення ролі професійних громадських організацій та об'єднань економічних агентів, розробка і впровадження професійних та корпоративних норм і стандартів консультивання, створення та підтримка інформаційної бази даних зовнішнього ринку менеджмент-консалтингових послуг, закріплення на законодавчому рівні поняття «консалтинг», популяризація професії консультанта та введення відповідних професій у державному класифікаторі видів економічної діяльності. У табл. 2 відображені необхідні елементи інституційного забезпечення.

Таблиця 2

Елементи інституційного забезпечення розвитку послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності

Елементи	Функції	Пріоритетні напрями вдосконалення інституціонального забезпечення
Зовнішні інститути	Створення стимулів розвитку консалтингу в системі ЗЕД; полегшення процесів економічного обміну прав власності на інформацію та послуги	Державне сприяння розвитку та популяризації послуг консалтингу в системі ЗЕД; забезпечення належного планування і контролю за процесами розвитку консалтингу в ЗЕД
Внутрішні інститути	Створення позитивного іміджу підприємств консалтингу в системі ЗЕД та суспільному середовищі; підвищення кваліфікації консультантів і якості послуг	Зміна підприємницької й суспільної ментальності; вдосконалення системи розвитку кадрового та ресурсного забезпечення консалтингу в системі ЗЕД
Інституції	Створення, організація і реалізація правил поведінки	Забезпечення рівності прав і обов'язків, «прозорого», сприятливого і безпечного середовища для функціонування та розвитку інституцій
Асоціативні інституції	Використання інтеграційних переваг виходу суб'єктів ЗЕД на зовнішні ринки та його консалтингового забезпечення	Розширення компетенції асоціативних консалтингових структур; формування повноцінної мережі асоційованих інститутів
Механізм реалізації інститутів	Реалізація на практиці принципів, які визначаються інституціями	Чітка формалізація сукупності прийомів, методів, форм та інструментів для реалізації прав інституцій
Інфраструктура консалтингу в ЗЕД	Удосконалення управління, фінансового, науково-дослідного, інформаційного забезпечення консалтингу в ЗЕД; компенсація недоліків законодавчої бази; сприяння в процесах інтеграції держави у світове співтовариство	Активізація регіональних інтеграційних процесів; удосконалення законодавства, інфраструктури, юридичних гарантій і матеріально-фінансового забезпечення розвитку інфраструктури
Інституційні пастки	Породження системних перешкод і ризиків діяльності й розвитку підприємств консалтингу в системі ЗЕД	Своєчасне виявлення та усунення інституційних пасток (корупції, бюрократії, посягань на власність, конкурентне законодавство)

У роботі показані об'єктивні передумови розвитку вітчизняної сфери консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності, адже світовий ринок консультаційних послуг є одним із найбільш динамічних і щороку зростає на 15-20%; вітчизняний ринок послуг консалтингу потребує інтеграції у глобальний ринок консалтингу, характеризується якісним та кількісним зростанням консалтингових компаній, приростом обсягів консалтингових послуг, основними факторами якого є зростання економіки та споживчих ринків, притік як внутрішніх, так і іноземних інвестицій. Проте послуги консалтингу все ще не займають вагомої частки в системі зовнішньоекономічної діяльності (14,4% у загальному обсязі експорту послуг України).

З метою оцінювання попиту, виявлення проблем на ринку послуг консалтингу

та визначення потреб у консалтингових послугах із питань зовнішньоекономічної діяльності було проведене опитування керівників підприємств та організацій, які надають широкий спектр послуг консалтингу. Опитування орієнтувалося на виявлення основних проблем, із якими стикаються підприємства у сфері зовнішньоекономічної діяльності, те, яку професійну допомогу вони потребують і що сприятиме розвитку ринку послуг консалтингу з питань зовнішньоекономічної діяльності. В опитуванні взяли участь 22 експерти.

За результатами експертного опитування встановлено, що головними напрямками консалтингових послуг, яких потребують вітчизняні суб'єкти, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, є якісна передконтрактна підготовка угод та комерційних засад їх реалізації, оформлення та юридична підтримка зовнішньоекономічних контрактів. У процесі вдосконалення системи консалтингового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності в Україні відповідним органам влади, а також суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності та її інфраструктури слід врахувати, що головним обмеженням відносно розвитку та покращення структурних характеристик консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності є складність отримання об'єктивної інформації про репутацію фірм, які спеціалізуються на послугах консалтингу, проблеми розвитку базової та допоміжної інфраструктури консалтингового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, збільшення чисельності недержавних консалтингових структур (рис. 2).

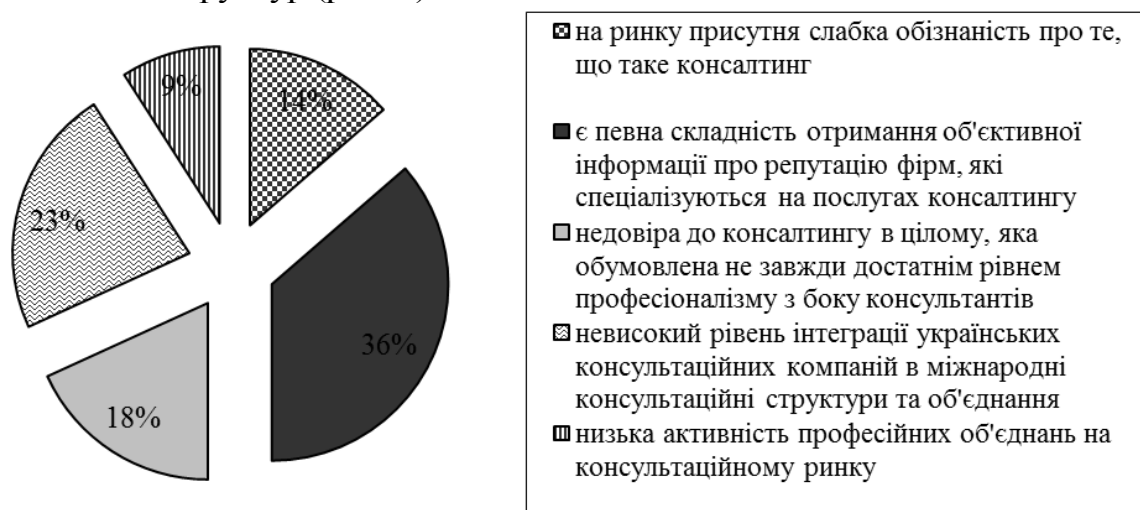

Рис. 2. Структура найістотніших обмежень, що перешкоджають зростанню ринку консалтингових послуг у сфері зовнішньоекономічної діяльності України

Найперспективнішими щодо розвитку консалтингу в системі вітчизняної зовнішньоекономічної діяльності є: посилення взаємодії внутрішнього та зовнішнього консалтингу, покращення спеціалізованого інтелектуально-кадрового забезпечення підприємств консалтингу, приєднання до глобальної спільноти консультантів та розвиток факторних конкурентних переваг, створення сприятливого інвестиційного клімату в зовнішньоекономічній діяльності у сфері консультування (рис. 3).

Третій розділ «Пріоритетні напрями активізації послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності України» присвячений

обґрунтуванню стратегічних орієнтирів, механізмів та засобів, а також визначенню головних шляхів удосконалення інституційного середовища розвитку послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності України.

Рис. 3. Структура найбільш перспективних засобів розвитку вітчизняних підприємств консалтингу

Поряд із іншими об'єктивними причинами (низькою конкурентоспроможністю, недостатнім ресурсним, інституціональним забезпеченням та державним сприянням, браком управлінських навиків, ін.) недостатність послуг консалтингу не сприяє збільшенню обсягів та підвищенню активності зовнішньоекономічної діяльності, що актуалізує проблему обґрунтування ефективних стратегічних та тактичних механізмів і засобів розвитку послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності України. Складність проблеми узгодженого розвитку зовнішньоекономічної сфери держави, її суб'єктів та консалтингу потребує системного стратегічного підходу та передбачає розробку стратегії посилення ролі консалтингових послуг у процесах зміцнення позицій вітчизняних підприємств (а, як наслідок, і держави та покращення її участі в міжнародному поділі праці) на зовнішніх ринках, досягнення поставлених ними цілей на основі врахування конкурентних переваг і дії сукупності зовнішніх чинників, елементи якої відображені на рис. 4.

Метою стратегії доцільно визначити створення середовища, сприятливого для збільшення обсягів і якості, підвищення ефективності та покращення доступності консалтингових послуг для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Стратегічними пріоритетами, в межах яких розроблятимуться і реалізовуватимуться заходи, спрямовані на досягнення мети, в аналізованій сфері є: 1) розвиток вітчизняних консалтингових організацій; 2) покращення можливостей доступу суб'єктів ЗЕД до консалтингових послуг; 3) посилення консалтингового забезпечення державної політики розвитку ЗЕД; 4) підвищення якості та зменшення монополії на державні інформаційно-консультаційні послуги; 5) розвиток інституціонального базису та інфраструктури консалтингового забезпечення ЗЕД; 6) узгодження державних пріоритетів розвитку ЗЕД, інтересів її учасників, ринкових інституцій та підприємств сфери консалтингу.

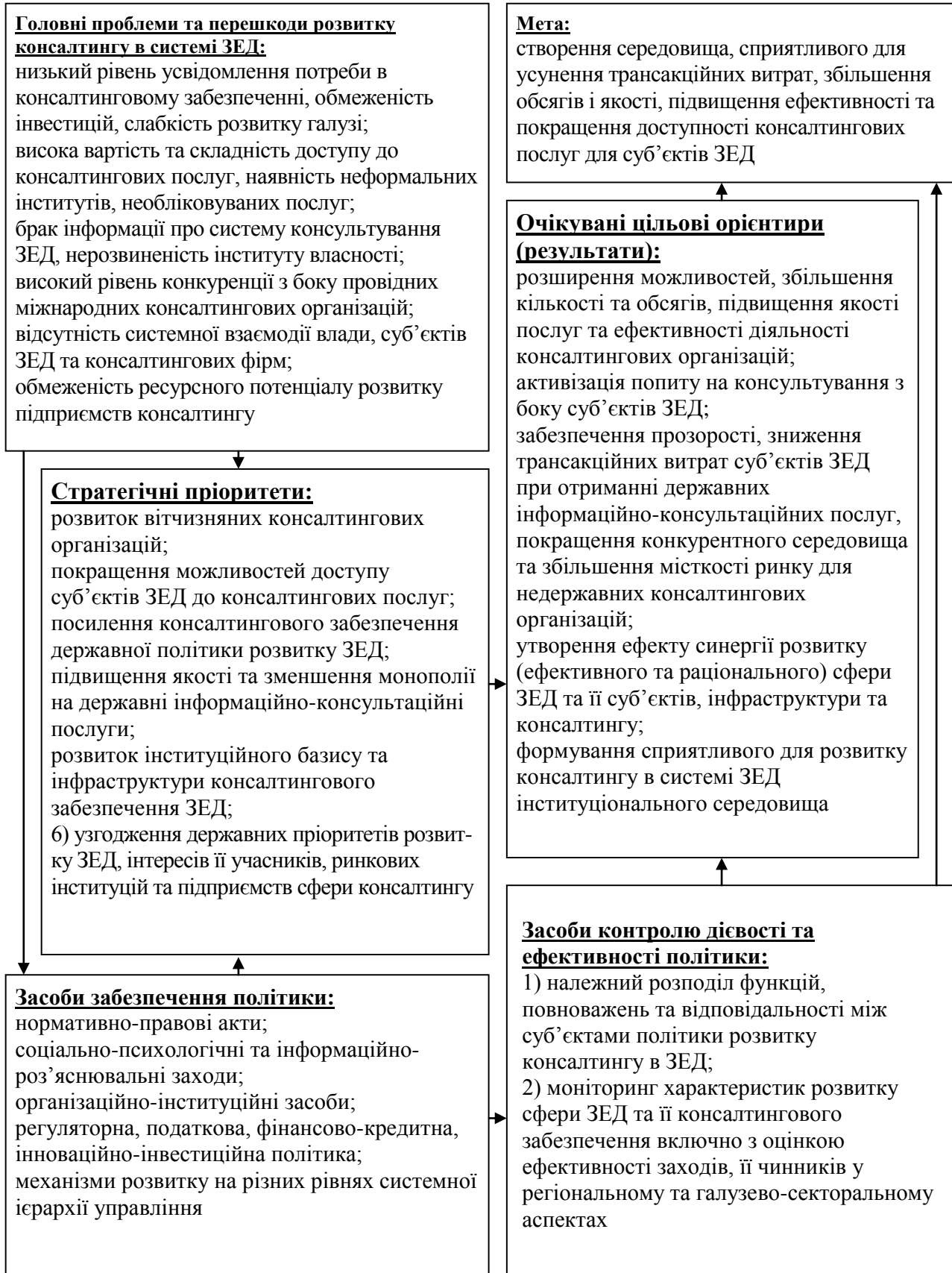

Рис. 4. Стратегічні пріоритети розвитку послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності України

В роботі набули подальшого розвитку організаційно-економічні засоби розвитку та обґрунтовані пріоритетні напрями розвитку послуг консалтингу в системі ЗЕД України, а також визначені відповідні заходи (рис. 5).

Пріоритетні напрями та засоби розвитку консалтингу в системі ЗЕД

Рис. 5. Пріоритети та засоби розвитку послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності України

До пріоритетних напрямів державної політики віднесені: розвиток підприємств консалтингу; розширення доступу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до консалтингових послуг; посилення консалтингового забезпечення державної політики у сфері міжнародних економічних відносин; удосконалення організації діяльності вітчизняних фірм на міжнародному ринку консалтингових послуг; розвиток інституційного базису та інфраструктури консалтингу; узгодження інтересів держави, суб'єктів зовнішньоекономічних операцій та інституцій сфери консалтингу.

В роботі аргументовано доцільність та доведено важливість прийняття окремого нормативно-правового акта з регулювання ринку консалтингових послуг, у тому числі в межах зовнішньоекономічної діяльності, для інституціалізації понять «консалтинг», «консалтингова діяльність», «підприємство консалтингу», прав та обов'язків, відповідальності консультантів і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, механізмів забезпечення їх співпраці, у т. ч. із міжнародними організаціями, реалізації проектів інтеграції та мережевої співпраці, транснаціоналізації, аутсорсингу в системі відносин суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та консалтингу, побудови єдиного інформаційного простору та його інфраструктури.

Для забезпечення розвитку вітчизняних підприємств консалтингу необхідно реалізувати заходи, спрямовані на їх приєднання до глобальної спільноти консультантів, посилення взаємодії внутрішнього і зовнішнього консалтингу, вдосконалення асортименту послуг відповідно до умов ринку міжнародного консалтингу, створення сприятливого інвестиційного клімату в зовнішньоекономічній діяльності та у секторі консалтингу, покращення спеціалізованого інтелектуально-кадрового забезпечення. Зростання можливостей доступу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до консалтингових послуг потребує передачі частини державних інформаційно-консультаційних послуг недержавним консультантам, зменшення залежності від іноземних консультантів та збільшення участі держави в консалтинговому забезпеченні зовнішньоекономічної діяльності, підвищення прозорості ринку консалтингу, використання міжнародної технічної допомоги.

Посиленню консалтингового забезпечення державної політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності сприятимуть збільшення обсягів державного замовлення послуг консалтингу, створення при органах влади дорадчих рад з проблем розвитку зовнішньоекономічної діяльності та включення до них представників консалтингових фірм, проведення незалежного аудиту ефективності державної політики та публікація звітів про стан розвитку системи зовнішньоекономічної діяльності. З метою покращення організації діяльності вітчизняних фірм на ринку міжнародних консалтингових послуг необхідно реалізувати заходи, спрямовані на створення підрозділів з клієнтоорієнтованого консультування, сприяння в підготовці фірм до міжнародних процедур відбору консультантів. Для забезпечення узгодження інтересів держави, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та інституцій сфери консалтингу необхідними є узгодження асортименту інформаційно-консультаційних послуг, програмування

розвитку консалтингу відповідно до пріоритетів системи зовнішньоекономічної діяльності та її суб'єктів, сприяння утворенню і розвитку кластерних форм співпраці консалтингових фірм та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертації висвітлено та узагальнено нові теоретичні й прикладні підходи до вирішення проблеми наукового обґрунтування теоретико-методичних засад і прикладних інструментів використання консалтингових послуг у системі управління розвитком зовнішньоекономічної діяльності України. Отримані науково-теоретичні, методичні та практичні результати слугують підставами для таких висновків:

1. Процеси глобалізації світової економіки та її інтелектуалізації змушують визнати інтелектуальні та інформаційні ресурси головними факторами конкурентоспроможності національної економіки та зміцнення її позицій у сучасній світогосподарській системі. Відтак, своєчасні та ефективні послуги консультування відіграють важливу роль не лише в сприянні збільшенню обсягів та підвищенні ефективності зовнішньоекономічних операцій суб'єктів міжнародного бізнесу, а й у розвитку міжнародних економічних відносин держави. Це зумовлює важливість вивчення консалтингових послуг у сфері зовнішньоекономічної діяльності як 1) послуги, що надається в межах зовнішньоекономічних операцій; 2) важливого інструменту підвищення ефективності управління в системі зовнішньоекономічної діяльності, що реалізується шляхом мінімізації транзакційних витрат та покращення бізнес-процесів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також створення і впровадження організаційно-управлінських інновацій у структурі суб'єктів управління розвитком зовнішньоекономічної діяльності.

2. Роль консалтингових послуг у розвитку зовнішньоекономічної діяльності полягає в узгодженні та задоволенні інтересів суб'єктів цієї системи, виконанні інтегруючої ролі у формуванні та реалізації інноваційного потенціалу системи зовнішньоекономічної діяльності держави через створення, впровадження і комерціалізацію економічних, технологічних, продуктових та інших новацій суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та організаційно-управлінських новацій суб'єктів управління зовнішньоекономічною діяльністю. Зокрема, для органів влади це узагальнення та імплементація світового досвіду формування ефективного та повноцінного інституційного середовища зовнішньоекономічної діяльності, обґрунтування пріоритетів пошуків та стримування в межах зовнішньоекономічної діяльності окремих видів економічної діяльності, надання рекомендацій щодо поглиблення співпраці держави з міжнародними економічними організаціями та об'єднаннями; для суб'єктів інституційної інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності – консалтингове забезпечення щодо обсягів, напрямів і форм допомоги суб'єктам господарської діяльності, які провадять зовнішньоекономічну діяльність; для суб'єктів міжнародного бізнесу та їх об'єднань – консалтинговий супровід на всіх технологічних етапах зовнішньоекономічної діяльності.

3. Системний і комплексний підхід до розвитку послуг консалтингу суб'єктів

зовнішньоекономічної діяльності потребує детальної типологізації їх об'єктів за предметною (послуги у сферах управління, адміністрування, фінансового управління, управління кадрами, маркетингу, виробництва, інформаційних технологій, спеціалізованих послуг); методологічною (експертне, процесне та навчальне консультування); суб'єктною (для органів державного управління та контролю, об'єднань економічних агентів, суб'єктів господарської діяльності, суб'єктів інституціональної інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності, окремих фізичних осіб) та технологічною (послуги за напрямками: оцінювання та прогнозування розвитку кон'юнктури зовнішнього ринку, його інституціональної бази; визначення стратегії й тактики, форм і способів виходу на зовнішній ринок; виробництво продукції (створення послуги), його ресурсне забезпечення включно з імпортом техніко-технологічної й матеріально-технічної бази; транспорт і логістика; маркетингова політика на зовнішньому ринку; проведення облікових операцій та експортно-імпортних розрахунків, управління фінансовими та інвестиційними ресурсами; управління ризиками та безпекою; управління просторово-структурним розвитком зовнішньоекономічної діяльності) ознаками.

4. На сучасному етапі міжнародної співпраці Україна вступає у фазу розвитку консалтингу, яка обіцяє значні перспективи, водночас вимагаючи подолання системних економічних, інституціональних, управлінських, історико-етнічних та фахово-психологічних перешкод розвитку консалтингового забезпечення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

5. Консалтингові послуги для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України залишаються недостатніми – малою є частка консультаційних послуг у ВВП та в експорті послуг, недостатньо раціональна структура послуг, низькою є конкурентоспроможність вітчизняних консалтингових послуг на зовнішніх ринках, бракує типових стандартів обліку та якості надання, моніторингу консалтингового забезпечення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

6. Найбільш істотними недоліками інституційного середовища розвитку послуг консалтингу для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України є відсутність чіткої законодавчої ідентифікації категорії консалтингу та його видів, неврегульованість умов ліцензування консалтингової діяльності, неповноцінність діяльності інституційної інфраструктури та професійно-громадських організацій менеджмент-консультантів, відсутність професійних і корпоративних норм і стандартів консультування, брак інформаційної бази даних зовнішнього ринку менеджмент-консалтингових послуг.

7. Метою політики розвитку послуг консультування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України визначено створення середовища, сприятливого для збільшення обсягів і поліпшення якості, підвищення ефективності та розширення доступності консалтингових послуг для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Досягненню цієї мети слугуватиме реалізація таких стратегічних цілей: 1) розвиток вітчизняних консалтингових організацій; 2) розширення можливостей доступу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до консалтингових послуг; 3) посилення консалтингового забезпечення державної політики розвитку зовнішньоекономічної діяльності; 4) поліпшення якості та обмеження монополії на державні інформаційно-консультаційні послуги; 5)

розвиток інституційного базису та інфраструктури консалтингового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності; б) узгодження державних пріоритетів розвитку зовнішньоекономічної діяльності, інтересів її учасників, ринкових інституцій і підприємств сфери консалтингу.

8. Удосконалення інституційного базису послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності потребує послідовного вирішення таких головних завдань: 1) сприяння створенню та розвитку підприємств консалтингу; 2) забезпечення співпраці підприємств консалтингу з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та зовнішніми економічними агентами, міжнародними організаціями; 3) вдосконалення координації та взаємодії внутрішнього і зовнішнього консалтингу; 4) реалізація проектів інтеграції, кластерної та мережевої співпраці, транснаціоналізації, аутсорсингу в системі відносин суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та підприємств консалтингу.

9. Для прискорення розвитку вітчизняних підприємств консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності необхідно реалізувати заходи, спрямовані на їх приєднання до глобальної спільноти консультантів, посилення взаємодії внутрішнього і зовнішнього консалтингу, вдосконалення асортименту послуг із урахуванням умов ринку міжнародного консалтингу, створення сприятливого інвестиційного клімату в зовнішньоекономічній діяльності та у секторі консалтингу, вдосконалення спеціалізованого інтелектуально-кадрового забезпечення.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Лихолат С. М. Еволюція галузі консалтингових послуг / Лихолат С. М., Федик М. В. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.11. – С. 95-100 (0,28 друк. арк.).

2. Лихолат С. М. Сучасні методи ефективної діагностики бізнесу в умовах забезпечення економічної безпеки / Лихолат С. М., Федик М. В. // Науковий вісник ЛДУВС. – 2010. – Вип. 1. – С. 317-326 (0,22 друк. арк.).

3. Федик М. В. Вдосконалення теоретичних основ консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності / Федик М. В. // Науковий вісник Одеського державного економічного університету. – 2011. – №10(135). – С. 116-126 (0,56 друк. арк.).

4. Федик М. В. Інституціональне забезпечення консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності на посттрансформаційному етапі розвитку економіки / Федик М. В. // Інноваційна економіка : Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – Вип. 22. – С. 136-141(0,28 друк. арк.).

5. Федик М. В. Типологізація видів та об'єктів консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності / Федик М. В. // Економічний простір : збірник наукових праць. – 2011. – №52/2. – С. 42-52 (0,56 друк. арк.).

6. Васильків М. В. Дослідження обсягів та ефективності консалтингового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України / Васильків М. В. // Економічний простір : збірник наукових праць. – 2011. – №56/1. – С. 5-16 (0,61 друк. арк.).

7. Васильків М. В. Основні напрями удосконалення інституціонального середовища консалтингового забезпечення системи зовнішньоекономічної діяльності / Васильків М. В. // Наука й економіка : науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. – 2011. – Вип. 3(23). – С. 92-97 (0,28 друк. арк.).

8. Васильків М. В. Визначення стратегічних пріоритетів розвитку консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності України / Васильків М. В. // Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки. – 2012. – С. 135-139 (0,22 друк. арк.).

Статті у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз:

9. Васильків М. В. Тактичні механізми та засоби розвитку консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності транскордонного регіону / Васильків М. В. // Вісник Хмельницького національного університету : науковий журнал. – 2014. – №4(1). – С. 171-175 (0,22 друк. арк.).

Публікації за матеріалами конференцій:

10. Васильків М. В. Проблема дефініції поняття «консалтинг» / М. В. Васильків // Економіка України в умовах посилення глобалізаційних процесів: виклики і перспективи : тези доп. Міжнар. наук. студентсько-аспірантської конф. (Львів, 15-16 травня 2009 р.). – Львів, 2009. – С. 493-494 (0,06 д. а.)

11. Васильків М. В. Пріоритети формування інституціонального базису консалтингового забезпечення системи зовнішньоекономічної діяльності України / М. В. Васильків // Актуальні проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 13-14 жовтня 2011 р.). – Львів, 2011. – С. 67-70 (0,21 д. а.)

12. Васильків М. В. Роль консалтингового забезпечення у зміцненні конкурентоспроможності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності / М. В. Васильків // Проблеми формування та реалізації конкурентної політики : тези доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 15-16 травня 2011 р.). – Львів, 2011. – С. 25-26 (0,114 д. а.)

13. Васильків М. В. Шляхи розвитку консалтингових послуг в системі зовнішньоекономічної безпеки України / М. В. Васильків // Сучасні наукові дослідження у сфері економічної безпеки : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 26 травня 2011 р.). – С. 21-24 (0,12 д. а.)

Публікації в інших виданнях:

14. Федик М. В. Принципи консалтингу в системі заходів активізації зовнішньоекономічної підприємницької діяльності / М. В. Федик // Пріоритети підвищення ефективності транскордонного співробітництва та зміцнення конкурентоспроможності підприємництва західних регіонів України : тези доп. засідання «круглого столу» (Львів, 20 грудня 2010 р.). – Львів, 2010. – С. 162-167 (0,36 д. а.)

15. Васильків М. В. Пріоритети розвитку консалтингових послуг в зовнішньоекономічній діяльності України / М. В. Васильків // Механізми та інструменти використання переваг інтеррегіонального та транскордонного співробітництва у підвищенні конкурентоспроможності західних регіонів України :

тези доп. засідання «круглого столу» (Львів, 9 червня 2011 р.). – Львів, 2011. – С. 125-128 (0,21 д. а.)

АНОТАЦІЯ

Васильків М. В. Послуги консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2016.

У дисертації вирішена сукупність завдань щодо наукового обґрунтування теоретико-методичних засад і прикладних інструментів використання консалтингових послуг у системі зовнішньоекономічної діяльності України. Узагальнені методологічні основи становлення і розвитку послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності. Проведена типологізація сутнісних характеристик, особливостей та об'єктів консалтингу в зовнішньоекономічній діяльності. Виявлені чинники конкурентоспроможності консалтингових послуг у системі зовнішньоекономічної діяльності. Проведений аналіз обсягів, динаміки та структури послуг підприємств консалтингу для суб'єктів сфери зовнішньоекономічної діяльності України. Визначені переваги та недоліки інституційного забезпечення консалтингу в контексті активізації зовнішньоекономічної діяльності України. Обґрунтовані стратегічні орієнтири, а також напрями вдосконалення інституційного середовища розвитку послуг консалтингу в зовнішньоекономічній діяльності України. Визначені механізми та засоби розвитку послуг консалтингу в системі зовнішньоекономічної діяльності України.

Ключові слова: послуги консалтингу, об'єкти і суб'єкти консалтингових послуг, сфера зовнішньоекономічної діяльності, система міжнародних економічних відносин, інституційне забезпечення, стратегічні орієнтири, механізми та засоби розвитку.

АННОТАЦИЯ

Васильков М. В. Консалтинговые услуги в системе внешнеэкономической деятельности Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2016.

В диссертации решена совокупность заданий относительно научного обоснования теоретико-методических принципов и прикладных инструментов использования консалтинговых услуг в системе внешнеэкономической деятельности Украины. Обобщены методологические основы становления и развития услуг консалтинга в системе внешнеэкономической деятельности. Проведена типологизация сущностных характеристик, особенностей и объектов консалтинга во внешнеэкономической деятельности. Обоснованы факторы конкурентоспособности консалтинговых услуг в системе внешнеэкономической деятельности. Проведен анализ объемов, динамики и структуры услуг предприятий

консалтинга для субъектов сферы внешнеэкономической деятельности Украины. Определены преимущества и недостатки институционального обеспечения консалтинга в контексте активизации внешнеэкономической деятельности Украины. Обоснованы стратегические ориентиры, а также направления усовершенствования институциональной среды развития услуг консалтинга во внешнеэкономической деятельности Украины. Определены механизмы и средства развития услуг консалтинга в системе внешнеэкономической деятельности Украины.

Ключевые слова: услуги консалтинга, объекты и субъекты консалтинговых услуг, сфера внешнеэкономической деятельности, система международных экономических отношений, институциональное обеспечение, стратегические ориентиры, механизмы и средства развития.

ANNOTATION

Vasykiv M. V. Consulting services in the system of foreign economic activity in Ukraine. – Manuscript.

A dissertation for the scientific degree of candidate of science in the field of economics by speciality 08.00.02 – world economy and international economic relations. Lviv national university by Ivan Franko, Lviv, 2016.

A set of challenges is solved in the dissertation regarding the scientific substantiation of theoretical and methodological basis and practical tools of consulting services usage in the system of foreign economic activity of Ukraine.

In particular, the approaches to the typology of consulting services in the system of foreign economic activity are improved, supplemented by a list of types of services by subjects and technological stages of foreign trade activities, as well as the expediency is justified and a conceptual economic-mathematical model of the typology of the consulting objects in the system of foreign economic activity is developed, which, as opposed to the existed approaches, allows the identification of new services and new opportunities to provide consulting support of foreign economic activity.

A new approach to the essential interpretation of consulting support of the subjects of foreign economic activity, the definition of its role and place in the system of the foreign economic activity operation and regulation subjects is proposed in the dissertation. A set of consulting approaches was found out in this system, and its new functions were shown up: transformational, disturbing, function of countering quasi-consulting, formation of new institutions and agencies.

The author has improved methodological approaches to assessing the level of implementation of consulting capacity in the field of foreign economic activities, in particular methodological approach is justified, the use of which allows to establish the demand and offer of consulting services in the structure of foreign economic activities, as well as the factors, obstacles and tools for development of consulting services in the system of foreign economic activity.

It was found that the consulting services for the subjects of foreign economic activity of Ukraine are insufficient: small share of consulting services in the GDP and in export of services, inexpedient structure of services, low competitiveness of domestic consulting services in foreign markets, lack of the sample standards of accounting and

quality of provided services, monitoring of consulting support of the subjects of foreign economic activity.

It is proved that the most significant shortcomings of the institutional environment of consulting services for the subjects of foreign economic activity of Ukraine are the lack of a clear legal identification of consulting and its types, the unsettled license conditions for consulting activities, deficiency of the activities of institutional infrastructure and professional and public organizations of management consultants, lack of professional and corporate norms and standards for consulting, lack of information database of outer market of management and consulting services.

The strategic approaches are improved to enhance the provision of consulting support of the subjects of foreign economic activity by justifying objectives, strategic priorities and benchmarks, tools to provide and monitor the effectiveness of the policy of increased consulting support in the system of foreign economic activity. The creation of the environment, conducive to increase in volume and improving the quality, improvement of the efficiency and increase in the availability of consulting services for the subjects of foreign economic activity, is identified as the goal of the policy of the development of consulting the Ukraine's foreign economic activity subjects.

This goal can be achieved by the implementation of such strategic objectives: 1) development of domestic consulting companies; 2) enhancement of the access of foreign economic activity subjects to consulting services; 3) strengthening of consulting support of state policy of foreign economic activity development; 4) improving the quality and restricting of the state monopoly on information and consulting services; 5) development of an institutional basis and infrastructure of consulting support of foreign economic activity; 6) coordination of state priorities of foreign economic activity development, the interests of its members, market institutions and consulting companies.

The organizational and economic tools of consulting services development in the sphere of foreign economic activity were developed in the research owing as a result of the justification of the priorities system and means to achieve them in the following areas: the development of consulting companies; improving access of foreign economic activity subjects to the consulting services; strengthening of the consulting support of the state policy in the sphere of international economic relations; improving the organization of activity of domestic companies in the international market of consulting services; development of institutional basis and infrastructure of consulting; harmonization of interests of the state, the subjects of foreign economic operations and the institutions of consulting.

Key words: consulting services, objects and subjects of consulting services, sphere of foreign economic activity, system of international economic relations, institutional providing, strategic prospects, mechanisms and facilities of development.